

โรคปวดเส้นประสาทใบหน้า (Trigeminal neuralgia)

อ.ดร.นพ.ศรัณย์ นันทอารี
สาขาวิชาประสาทศัลยศาสตร์
ภาควิชาศัลยศาสตร์

Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

อาการ

โรคปวดเส้นประสาทใบหน้าเป็นโรคที่พบได้บ่อยโรคหนึ่งส่วนใหญ่มักจะพบในช่วงวัยผู้ใหญ่ถึงวัยสูงอายุ ผู้ป่วยจะมีอาการปวดที่ใบหน้าด้านใดด้านหนึ่งรวมทั้งอาจจะปวดในบริเวณกระพุ้งแก้ม เหงือกและฟันได้อย่างรุนแรง อาการปวดจะเกิดขึ้นมาเองโดยฉับพลันผู้ป่วยจะมีความรู้สึกปวดเหมือนโดนเข็มแทง เหมือนไฟช็อต หรืออาจปวดแบบเสबर้อนที่บริเวณใบหนารวมทั้งเหงือก บางรายอาจมีอาการปวดเหมือนกับปวดฟัน ทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นโรคฟันผุและได้รับการถอนฟันออกโดยไม่จำเป็น อาการปวดมักจะเกิดรุนแรงเป็นพักๆ ในช่วงเวลาสั้นๆ ไม่กี่นาทีแต่สามารถเกิดขึ้นได้ซ้ำๆ ถี่ๆ ตลอดวันและนำมาซึ่งความทุกข์ทรมานเป็นอย่างมาก ผู้ป่วยบางรายอาจมีตำแหน่งบนใบหน้าที่เมื่อไปกระตุ้นสัมผัสถูกจะให้มีอาการปวดเกิดขึ้นมา ผู้ป่วยเหล่านี้ อาจจะมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการกระตุ้นตำแหน่งดังกล่าวเช่น ไม่ล้างหน้าแปรงฟัน ไม่โกนหนวด หรือหลีกเลี่ยงการพูดคุย เป็นต้น

สาเหตุ

โรคปวดเส้นประสาทใบหน้าเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุแต่ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นจากที่มีเส้นเลือดสมองไปกดทับเส้นประสาทคู่ที่ห้า ซึ่งทำหน้าที่รับความรู้สึกจากบริเวณใบหน้าและช่องปากจึงทำให้มีอาการปวดเกิดขึ้นที่บริเวณดังกล่าวส่วนสาเหตุอื่นๆ จะพบได้ไม่บ่อยนัก เช่น มีเนื้องอกสมอง ปล่อยประสาทเสื่อม (multiple sclerosis) หรือเป็นผลแทรกซ้อนจากติดเชื้อไวรัสโรคงูสวัดที่บริเวณใบหน้า เป็นต้น

การรักษาโดยยา

ในช่วงระยะแรกอาการปวดมักจะรักษาได้ผลดีมากโดยการกินยา แพทย์มักจะให้ยาแก้อาการปวดเส้นประสาท เช่น Tegretal, Trileptal, Dilantin, Neurontin หรือ Baclofen ยาดังกล่าวเพียงแต่ช่วยไม่ให้มีอาการปวดแต่ไม่ได้รักษาสาเหตุของโรค หรือทำให้หายขาดจากโรค ดังนั้นเมื่อเลิกกินยาอาการปวดจะ

กลับมาเป็นซ้ำอีก หรือมีผู้ป่วยจำนวนหนึ่งเมื่อกินยาไประยะหนึ่งมักจะไม่ได้ผลดีเหมือนในช่วงแรกและจำเป็นต้องเปลี่ยนไปใช้วิธีการรักษาโดยวิธีอื่น

การรักษาโดยการทำลายเส้นประสาท

เมื่อรักษาด้วยยาไม่ได้ผลอีกต่อไปการรักษาโดยการทำลายเส้นประสาทที่เท้า (บางส่วน) เป็นทางเลือกหนึ่งในการควบคุมอาการปวด ซึ่งในประเทศไทยมีวิธีการที่ใช้กันมากอยู่สองวิธีคือ

1. การทำลายเส้นประสาทโดยความร้อน (Percutaneous radiofrequency rhizotomy)
2. การทำลายเส้นประสาทโดยรังสี (Radiosurgery)

นอกเหนือจากสองวิธีดังกล่าวแล้วยังมีวิธีอื่นๆ ในการทำลายเส้นประสาทที่เท้า เช่น การใช้บอลูนกดทำลายเส้นประสาทหรือการฉีดสารกิริเซอรอลทำลายปลอกประสาท เป็นต้น การรักษาโดยการทำลายเส้นประสาทไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตามจะมีข้อดีและข้อเสียคล้ายๆ กันคือ เป็นวิธีที่ไม่ต้องได้รับการดมยาสลบหรือผ่าตัด ไม่มีบาดแผลไม่จำเป็นต้องพักฟื้นในโรงพยาบาลมีความเสี่ยงต่ำสามารถทำได้ในผู้ที่สุขภาพไม่แข็งแรง เช่น มีอายุมากหรือมีโรคประจำตัวรวมทั้งเป็นวิธีการรักษาที่มีประสิทธิภาพสูง ผู้ป่วยส่วนใหญ่หายทุกข์ทรมานจากอาการปวด แต่จะเนื่องจากบางส่วนของเส้นประสาทที่เท้าถูกทำลายจากการรักษาดังนั้นจะมีผลข้างเคียงคือจะมีอาการชาที่ใบหน้าเหมือนได้รับการฉีดยาชาและอาจจะเป็นปัญหาชวนรำคาญได้อย่างมากในผู้ป่วยบางราย

การรักษาโดยการผ่าตัด

เนื่องจากโรคปวดเส้นประสาทใบหน้าส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการที่มีเส้นเลือดสมองไปกดเบียดเส้นประสาทจึงมีการรักษาโดยการผ่าตัดสมองเข้าไปโยกเปลี่ยนตำแหน่งของเส้นเลือด การรักษาโดยวิธีนี้เป็นการแก้ไขที่สาเหตุโดยตรงดังนั้นจึงมีอัตราการหายขาดจากโรคสูง อีกทั้งผู้ป่วยจะไม่มีปัญหาเรื่องใบหน้าชาภายหลังการรักษาเนื่องจากไม่มีการทำลายใดๆ ต่อเส้นประสาท ด้วยความก้าวหน้าของเทคนิคประสาทจุลศัลยกรรมในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะเป็นการรักษาที่ต้องทำการผ่าตัดสมองแต่ก็จัดว่ามีความเสี่ยงต่ำมากโดยทั่วไปผู้ป่วยพักฟื้นอยู่ในโรงพยาบาลเพียงไม่กี่วันเท่านั้น